

باستان‌شناسی

بقلم: پروفسور ر. گیرشمن

R. GHIRSHMAN.

کشف دو آتشکده

پارسی در مناطق نفت خیز

ایران

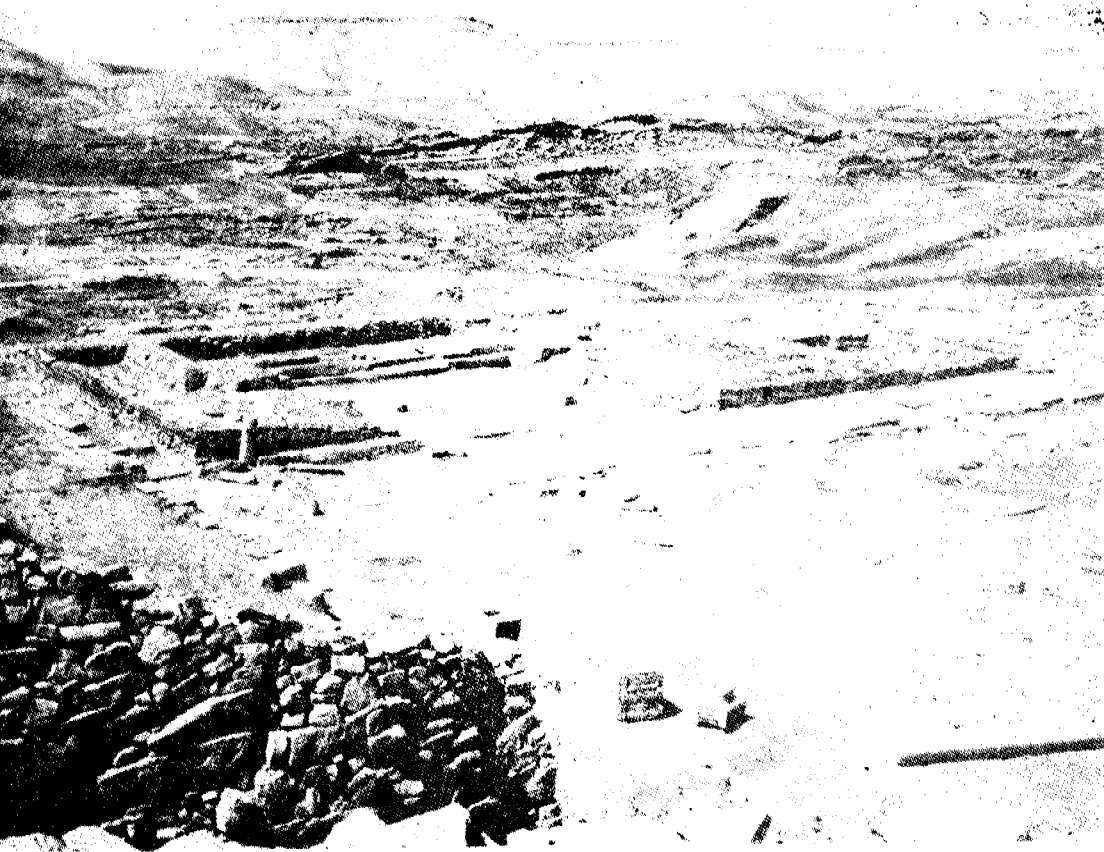
در شماره مورخه ۱۹۶۴ (تیسر ماه ۱۳۴۳) مجله اخبار مصور لندن از شرح اقدامات و کشفیاتی که بوسیله هیأت باستان‌شناسی فرانسوی در برده نشانده بختیاری انجام شده بود سخن رفت و اینک بی‌مناسبت نیست که از سومین مرحله کاوشهایی که در این ناحیه، در بهار سال ۱۹۶۶ (۱۳۴۵) اجرا شد نیز سخنی گفته شود.

برده نشانده محلّیست که در ناحیه بختیاری و در دامنه زاگروس بفاصله خیلی کمی از خلیج فارس واقع است و این منطقه در قلب سرزمینهای نفت خیز ایران قرار دارد و هیأت علمی کاوشهای باستان‌شناسی فرانسوی با همکاری ای ممیمانۀ اولیای کنسرسیوم نفت ایران از جمله آقایان جی. وارد و د. ه. ماگنس که تسهیلاتی در این راه فراهم ساختند، توفیق یافت کاوشهای خود را در این ناحیه دنبال کند.

ترجمه: سر تیپ هاشم حجت

هیأت باستان‌شناسی فرانسوی، در این محل موفق بکشف آتشکده‌ای گردیده است که اینک بشرح آن میپردازیم:

خاك برداری از روی قسمت فوقانی این پرستشگاه که محل افروختن آتش بوده است موجب شد که نمای شمالی آتشکده نمایان شود.

تصویر ۱ - قسمت سلطنتی پرستشگاه که اخیراً کشف شده است
بصورتیکه از قسمت اصلی پرستشگاه دیده میشود.

این‌ما بوسیله پلکانی بزرگ و با شکوه بدو قسمت تقسیم شده و بريك ستون چهار گوش که بر پایه‌ای بنا شده تکیه دارد. سال گذشته هیأت حفاری مزبور در محل همین پایه به یافتن چند قطعه سنگ حجاری شده موفق گردید که

تصویر ۲- یکی از ستونهای بنای سه اطاقه
عمارت معبد با نقوش چهارنفر از پیروان

متعلق بدوره پارتها بوده و پس از
خراب شدن معبد این قطعات
باطراف پراکنده شده بودند .
در همان سال نیز توسط ابن هیأت
مجسمه‌ای از سر یک مرد را
یافتند که در بین قطعات خرد شده
مجسمه‌های پرستش کنندگان که
احتمالا بوسیله خود آنها بر پا
شده بوده بدست آمد. این مجسمه
دارای سیل و ریشی شبیه به سبک
دوره ناپلئون سوم میباشد . در
قسمت پائین پرستشگاه که
تاریخ بنای آن نسبت بقسمت بالا
جدیدتر است (سالهای اول
میلادی) یکی از شاهزادگان
محلی ساختمان منفردی شامل سه
اطاق مستطیل شکل بنا کرد، که
از داخل بیکدیگر راه ندارند.
درهای این سه اطاق بایوانی که
دارای یک ردیف ستون میباشد
باز میشود. در طول این نمازواقی
است که سقف آن روی دو ردیف
ستون (هر ردیف مرکب از هشت
ستون) قرار دارد و از این ستونها
فقط پنج ستون باقی مانده که
همگی دارای اشکال مختلفی

هستند و در حال حاضر در اطراف این بنا روی زمین پراکنده شده‌اند. روی یکی از این ستونها نقش چهار نفر حجاری شده است. این نقوش برجسته بوده و نسبتاً خالی از ظرافت میباشند. در نزدیکی این ستون سر ستونی افتاده است که دارای نقشهای برجسته در چهار طرف می باشد باین ترتیب که روی دو طرف آن تصویر دو شاهزاده نقش شده که دست راست خود را به نشانه عبادت یاسو گنبد بلند کرده‌اند، بطوریکه کف آن بطرف خارج است. در طرف سوم، سر ستون نقش یک رب النوع زن^۱ (♀) باینزه‌ای در دست و روی طرف چهارم آن نقش یک رب النوع مرد که او هم نیزه‌ای در دست دارد دیده می‌شود. (تصاویر ۳ و ۴)

تصویر ۴

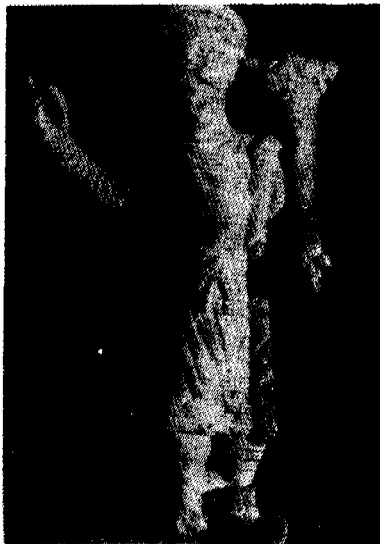
تصویر ۳

تصویر ۳ و ۴ - نقش یک زن و یک مرد که نیزه در دست دارند و شاید نماینده خدا یانی باشند.

سرستون دیگری هم در نزدیکی سرستون اولی افتاده که شکسته و چندانکه شده است. این سرستون تقریباً نظیر اولی است و در سه طرف آن نقشهایی بشکل

۱ - احتمالاً نقش آن‌ها می‌تواند (مترجم)

گل داودی همراه با پیچک دیده میشود ولی طرف چهارم منقوش نیست. این سرستون متعلق به یکی از ستونهای ردیفی است که مقابل دیوار نمای سه اطاق عمارت منفرد قرار گرفته و چون سه طرف آن در معرض دید قرار داشته فقط روی همین سه طرف کار شده است.

تصویر ۵ - يك مجسمه كوچك مفرغی که در برده نشانده یافته شده و يك شاهزاده اشکانی را نشان میدهد.

بنای منفرد که دارای سه اطاق است مانند بقعه پرستشگاه منهدم و غارت شده است و در نتیجه بعضی از کارهای هنری چه سنگی و چه مفرغی خرد و نابود گردیده است. فقط بعضی از تکه های کوچک از دست تطاول و دستبرد مصون مانده است. بطوریکه معلوم است در گذشته مجسمه های مفرغی بسیار در این پرستشگاه وجود داشته که امروز فقط بعضی از قطعات کوچک آنرا میتوان یافت. در میان قطعات کوچک، يك مجسمه كوچك مفرغی (تصویره) متعلق بیک شاهزاده محلی وجود دارد که دارای سبیل و ریش نوك تیزی است و موهای این شاهزاده دريك نیم تاج بسته و شلوارش داخل چکمه قرار

گرفته است و نوك پای چکمه نیز بصورت برگشته میباشد. این شاهزاده مانند امپراطوران، شاخ بزی شبیه شاخ بزافسانه های یونانی که احتمالاً نشانه وفور نعمت و آبادانی کشورش میباشد در دست چپ دارد و در دست راست نیزه ای بعلامت قدرت داشته که مفقود شده است. نزدیک این مجسمه مفرغی، مجسمه كوچك دیگری سربی بدست آمده که نماینده يك جنگجوی اشکانی در لباس محلی خود است.

از جمله آنچه که از دست دزدان و غارتگران مصون و باقیمانده است نزدیک به

پنجهزارسکه مفرغی عیلامیست که بنظر میرسد آنها را در مدخل درمر کزی کاخ پخش کرده و روی آنها سه قطعه سنگ بزرگ قرار داده بودند. بررسی و مطالعه این سکه ها بدون شك ما را بیک طبقه بندی صحیح قادر میسازد و نکات و اطلاعات تازه ای در باره این سلسله پادشاهی که ناشناخته مانده است روشن خواهد ساخت. بفاصله تقریباً ۲۵ کیلومتر از برده نشاند در مسجد سلیمان پرستشگاه دیگریست نظیر پرستشگاه اولی که دارای محلی برای برافروختن آتش بوده است و

فعلاً در زیر یک مقبره عظیم بالنسبه جدید الانا سیس واقع در قبرستان محلی پنهان است.

بواسطه فراوانی سنگگهائی که متعلق بکوههای اطراف این منطقه میباشد تمام قبرهای این گورستان بوسیله تخته سنگهای عظیم پوشانیده و محصور شده است ولی روی یکی از قبور بجای تخته سنگ، یک قطعه بزرگ از مجسمه یک اشراف زاده اشکانی قرار دارد و لباسی که بر تن این اشراف زاده اشکانی است یک قبای بلند چین دار است. (تصویر ۶)

تصویر ۶ - یک قطعه حجاری شده از مجسمه یک اشراف زاده اشکانی که بعنوان سنگ قبر در مسجد سلیمان بکاررفته است.

سایر مجسمه های این پرستشگاه مربوط به پیروان آتشکده است که احتمالاً آنها را در حالت عبادت برپا کرده اند

و ظاهراً جای این مجسمه ها گرداگرد پرستشگاه بوده است.

پیش از اقدام بحقاری در این ناحیه کشاورزان دهات اطراف که در پیرامون این پرستشگاه بکشت و زرع مشغول بوده اند سر مجسمه ای سنگی یافته بودند که متعلق به ملکه ای بوده که موهای سرش را از پشت در یک نیم تاج مزین بگل بسته است.

تصویر ۸

تصویر ۷

تصویر ۷ و ۸ - دو سر سنگی يك ملکه و يك مرد که در مسجد سلیمان در يك آتشکده بوسیله دهقانان یافت شده است.

(تصویر ۷) و همچنین سربك مرد با آرایش خاص سرها و طرح غریب آن که مانند فلس های ماهی روی یکدیگر قرار گرفته نیز بدست آمده است. (تصویر ۸)

پایان